תלמוד ירושלמי · מפרשים · שערי תורת ארץ ישראל · סדר נזיקין

שערי תורת ארץ ישראל על תלמוד ירושלמי מכות

רבי זאב וולף רבינוביץ'

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

שערי תורת ארץ ישראל על תלמוד ירושלמי מכות

רבי זאב וולף רבינוביץ'

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/שערי-תורת-ארץ-ישראל-על-תלמוד-ירושלמי-מכות/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה א 4
הלכה ב 4
הלכה ג 4
הלכה ד 5
הלכה ה 5
הלכה ו 5
הלכה ז 5
הלכה ח 5
פרק ב 6
הלכה א 6
הלכה ב 6
הלכה ד 6
הלכה ה 6
הלכה ו 7
הלכה ז 8

פרק א

הלכה א

עדים שנזדממו ר' יוחנן אמר שקר שקר כו'. — צ"ל: עדים שהוכחשו ואח"כ נזדממו (פי' והא בעדות נפש) ר' יוחנן אמר נהרגין ור' לעזר אמר אין נהרגין ר' יוחנן אמר שקר שקר (פי' דכתיב בעדי שקר, שמות כ' י"ג, לא תענה ברעך עד שקר וכתיב בזוממין, דברים י"ט י"ח, העד שקר ענה באחיו ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו וגו' ולמדין דאף במקום שהוכחשו תחלה ונתחייבו במלקות משום לא תענה אם נזדממו אחרי כן חייבין מיתה) ר' לעזר אומר רשע רשע נאמר רשע במחויבי מיתות ונאמר רשע במחויבי מכות מה רשע שנאמר במחויבי מכות אין מכות אצל ממון (פי' כבמ"ג פרק זה כל המשלם בעדים זוממין אינו לוקה) אף רשע שנאמר אצל מחוייבי מיתות אין מיתה אצל מלקות (פי' וכ"מ שיש בעדים זוממין מלקות ומיתה לוקה ואינו מת וע' בבלי ב"ק ע"ד ב' שיטה אחרת בזה) בר פדייה כו'.

הלכה ב

ר' מתנה בשם רב המלוה את חבירו ע"מ שלא לתובעו שביעית משמטתו כו'. —ע' שביעית פ"י ה"ב (עמ' 78) מה שהגהנו ופירשנו בסוגיא זו.

הלכה ג

ר' בא בר ממל והוא שנהרג כו'. —צ"ל: ר' בא בר ממל והוא שנהרגה (פי' דהא דאמר ר' יהודה איסטטית היא זו ואינה נהרגת אלא כת הראשונה בלבד אין זה אלא בשכבר נהרגה כת ראשונה טרם שבאו כתות אחרות והוזמו ע"י העדים הראשונים, אבל אם באו כמה כתות וכת אחר כת הוזמו ע"י אותם עדים הראשונים ועדיין לא נהרגה כת ראשונה שהוזמה שוב אין הורגין אותה) אבל אם לא נהרגה לא בדא (פי מפני שכבר נודע דאיסטטית היא זו) והא תנינן אינה נהרגת אלא כת הראשונה בלבד (פי' ומשמע שכבר באו כמה כתות והוזמו ע"י עדים ראשונים והיה מן הדין שכולן יהרגו ומ"מ אינה נהרגת אלא כת ראשונה בלבד, דאם איתא שכבר נהרגה כת ראשונה הכי ה"ל לומר "אין הורגין את הכתות האחרונות", וע' בבלי ה' ב').

היו עומדין ומעידין עליו שהרג את הנפש בלוד כו'. — צ"ל: שהרג את הנפש בראש חדש בלוד באו אחרים כו' הייתם עמנו בחמשה בחדש בקיסרי (פי' ומלוד לקיסרי רחוק יותר מחמשה ימים, וע' בבלי ה' א' שבכעין זה אמר רבה שהן נעשין זוממין ולא חיישינן לגמלא פרחא).

הלכה ד

א"ר זעירה הדא אמרה עד זומם אינו נפסל בב"ד כו'. — עיקר סוגיא זו היא בב"ק פ"ז ה"ד ושם (עמ' 474) תיקנתי וביארתי כל הצורך.

הלכה ה

(**ל"א כשהייתי אומר** [**ב**]**דיני ממונות הקלים ג' מזממין את השנים ושנים אין מזמים את הג' כו'**. — צ"ל: ושנים מזמים את השלשה ואפי' מאה דיני נפשות החמורין שלשה מזמים את השנים ואין שנים מזמים את השלשה ת"ל דיני נפשות או אילו נאמר דיני נפשות ולא נאמר דיני ממונות הייתי אומר דיני נפשות החמורים (פי' דעדים אלו שרצו להרוג את הנפש שהיא עבירה חמורה) ג' מזמים את השנים ושנים מזמים את השלשה ואפי' מאה דיני ממונות הקלים ג' מזמים את השנים ואין שנים מזמים את השלשה ת"ל דיני ממונות (וכאן סיום הלכה זו).

הלכה ו

א"ר יוסי תנינן שלשה שלשה לא בדא תנינן הכא כו'. — צ"ל: א"ר יוסי תנינן הכא מה דלא תנינן כו' (פי' דקשה לר' יוסי שמאחר שזה נהרג למה גם הזוממין נהרגין דהא קיי"ל כאשר זמם ולא כאשר עשה, והטעם הוא משום שלא על ידיהם נהרג רק ע"י כת אחרת. וזה ענין מיוחד ואינו על דברי ר' ירמיה ומה דאיתא בינתיים נשתרבב משורה שלמעלה).

הלכה ז

א"ר אבהו לא חיישון לון (פי' שאין חוששין לעדים זוממין להצריכן התרייה שמא שוגגין הן שהכל יודעין שאסור להעיד שקר) א"ר יעקב בר דוסא ואית נבולין (פי' כמו "נבלים" דהיינו בני בליעל) סגין מאן אילין (פי' כמו "מן אילין" דהיינו עדי שקר) חמיין כו' (פי' ודאי מזידין הן ואין צריכין התרייה וע' בבלי כתובות ל"ג א' וסנהדרין מ' ב').

הלכה ח

ר' דוסתאי ב"ר ינאי אומר מצוה לכל שבט כו' תני רשב"ג מחויבי מיתות כו'. — יש להחליף הגירסא ותחלה צ"ל: רשב"ג אומר מצוה לכל שבט כו' (וכ"ה בבבלי סנהדרין ט"ו ב' ותוספתא שם סופ"ג וספרי ר"פ שופטים) תני ר' דוסתאי ב"ר ינאי (ובתוספתא שם הנוסח ר' דוסתאי בן ר' יהודה) מחויבי מיתות כו'.

פרק ב

הלכה א

מאי אמר דמר ר"ש בפסיקת החבל כו'. — צ"ל: מאי אמר ר"ש בפסיקת החבל (פי' אם ר"ש נמי סבר כר' יהודה בפסיקת החבל) מה אמר ר' יהודה בשמיטת המחלצין (פי' אם סבר בזה כר"ש או לא) כו' והטיחה לו (פי' והוזק ולא נהרג אם חייב בה' דברים כשוגג או אונס הוא מאחר שזה הוציא ראשו כשהיה כבר מעגל במעגילה, וכל זה דלא כפ"מ).

הלכה ב

מה נשילה שנאמר להלן נשירה (פי' שטעם "ישל זיתך" שעץ הזית משיל מעליו את פירותיו ואין עניינו שעץ הזית עצמו נופל) אף כאן נשירה פי' ונשל הברזל מן העץ היינו שהברזל משיל בקעת מן העץ המתבקע אבל אין עניינו שהברזל עצמו נושל מעצו) מ"ט דרבנין נאמר כאן נשילה ונאמר להלן ונשל ה' כו' מה נשילה שנאמר להלן מכה (פי' שעניין זה דהשם יכה את העמים) אף כאן מכה (פי' דענין הכתוב הוא דהברזל מן העץ יכה את האדם וזהו כשהברזל נופל מקתו, וע' בספר אשתדלות לר' יעקב בכרך ז"ל ח"א אות ה' שנדחק להחליף הגירסא כאן מרבי לרבנן ומרבנן לרבי ואחר כל זה אין פירושו מחוור כאשר יתבונן המעיין שם, וע"ע ריטב"א ז' ב' פירוש אחר בזה).

הלכה ד

ואם מת אינו גולה שאינו ביער תני ר' חנינה פטור כו'. — בב"ק פ"ג ה"ח הגירסא משונה קצת לטוב וע"ש (עמ' 468) מה שהגהנו בסוגיא זו.

הלכה ה

תני ר"א בן יעקב כלפי שנאמר גואל הדם הוא ימית את הרוצח הרי מי שהכה כו'. — צ"ל: כלפי שנאמר גואל הדם הוא ימית את הרוצח בפגעו בו ומניין אפי' אמר (ומה שבינתיים מיותר ונכפל מלמעלה) שאינו יכול להקבילו (פי' דמפשטות הכתוב "בפגעו בו" נראה שפוגע בו פנים בפנים, ומניין שאם גואל הדם אינו יכול לעמוד כנגד הרוצח שמותר לו לארוב עליו ולהמיתו מאחוריו) ת"ל הוא ימיתנו (פי שימית אותו בכל אופן שהוא יכול אפי' מאחוריו, וע' ילקוט פ' מסעי רמז תשפ"ח בשם ספרי זוטא).

והסומא א"ר בא מאן תנא סומא ר' יודה כו'. — צ"ל: והסומא א"ר בא תני וכן היה ר' יודה פוטרו מכל המצות האמורות בתורה תמן תנינן ר' יהודה אומר כל שלא ראה מאורות מימיו כו' הא אם ראה פורש מחלפה שיטתיה דר' יהודה תמן הוא אמר פטור (פי' מכל המצות) וכא הוא אמר חייב א"ר חנינה ב"ר הילל כו' היושב בבית אפל לא יפרוש על

שמע (פי' זה שראה מאורות ויושב בבית אפל לא יפרוש בתמיה, אבל הסומא אפי' ראה מאורות אינו פורש) מ"ט דר' יהודה בלא ראות להוציא את הסומא (פי' מפשטות הכתוב שע"פ מקרה לא ראה אבל אפשר היה לו לראות) מה מקיימין רבנין כו' (וע' מגילה פ"ד ה"ז ומ"ש שם, עמ' 314).

הלכה ו

[השלמות: **עד שלא הפרישו שכם כו' הפרישו קרית יערים כו'**. צ"ל: אע"פ שהפרישו שכם כו' שכם אע"פ שהפרישו קדש כו' (כ"ה בתוספתא, ק"ע) והנה תמוה הדבר שהפרישו תחת שכם מאפרים את קרית יערים מיהודה (יהושע ט"ו ס') ולא עיר אחרת מאפרים, ועוד מפורש (יהושע כ"ד א') שעוד בימי יהושע נכבשה שכם ולהפך דחברון לא נכבשה עד אחרי מות יהושע (שופטים א' יו"ד) ולא הפרישו עיר אחרת תחתיה, ולכן היה נראה לנו להגיה כאן ובתוספתא "חברון ביהודה" במקום "שכם בהר אפרים".]

שאלו לחכמה כו'. — בפירוש ר' חננאל בבלי י"א א' הוסיף בשם הירושלמי "שאלו לתורה חוטא מה ענשו אמרה יביא קרבן ויתכפר לו שנאמר ונרצה לו", ועוד הוסיף בספר האמונה והבטחון לרמב"ן פי"ד בשם ירושלמי "שאלו לדוד חוטא מה ענשו אמר להם יתמו חטאים מן הארץ" וגו' וע"ש.

חידוש מקרא שם והכתיב וידבר אלקים כו'. — חסר וכצ"ל: והכתיב וידבר אלקים אל יהושע וגו' תנו לכם את ערי המקלט וגו' שנייא היא תמן שמתוך ששהא להפרישן דיבר עמו לשון קשה (ע' בבלי י"א א') מהו וישב עמם כו'.

כתיב שש ערי מקלט תהיינה לכם שיהו ששתן קולטות כאחת ותימר אכן. — פי' דכל מקום דכתיב לשון הוייה מעכב לא פחות ולא יותר (ע' מנחות נ"ג א').

מ"ט דר' יהודה כי יחם לבבו. — צ"ל: מ"ט דר' עקיבה (פי' דאמר במשנה י"ב רשות ביד גואל הדם) כי יחם לבבו (פי' לשון הכתוב דברים י"ט ו' פן ירדוף גואל הדם אחרי הרוצח כי יחם לבבו והשיגו כי ירבה הדרך והכהו נפש ולו אין משפט מות, ומבואר שאין לגואל הדם משפט מות בעד הריגת רוצח באשר כי יחם לבבו על קרובו ומזה עולה שאין הריגתו מצוה אלא רשות וע' סנהדרין פ"ח ה"ח).

א"ר אבהו וחוזר במיתתו של שלישי. — צ"ל: וחוזר במיתתו של שני (פי' זה שהרג כה"ג ולא הספיקו לגמור דינו עד שמינו כה"ג אחר ואח"כ נגמר דינו ה"ז חוזר במיתתו של שני, וכעין זה שנינו במ"י אם עד שלא נגמר דינו מת כה"ג ומיגו אחר תחתיו ולאחר מכאן נגמר דינו חוזר במיתתו של שני, והא דתנן הכא "ההורג כה"ג וכה"ג שהרג אינו יוצא משם לעולם" אין זה אלא בשעמד דינו של ההורג כה"ג קודם שמינו כה"ג אחר תחתיו).

הלכה ז

ר' יוסי אומר לבית דירה ניתנו כו'. — צ"ל: ר' מאיר אומר לבית דירה ניתנו ואתייא דר' יהודה כר' יוסי (מע"ש פ"ה מי"ג) ור"מ כדעתיה דתנינן מעלות היו שכר ללוים דברי ר' יהודה ר' מאיר אומר לא היו כו'.